

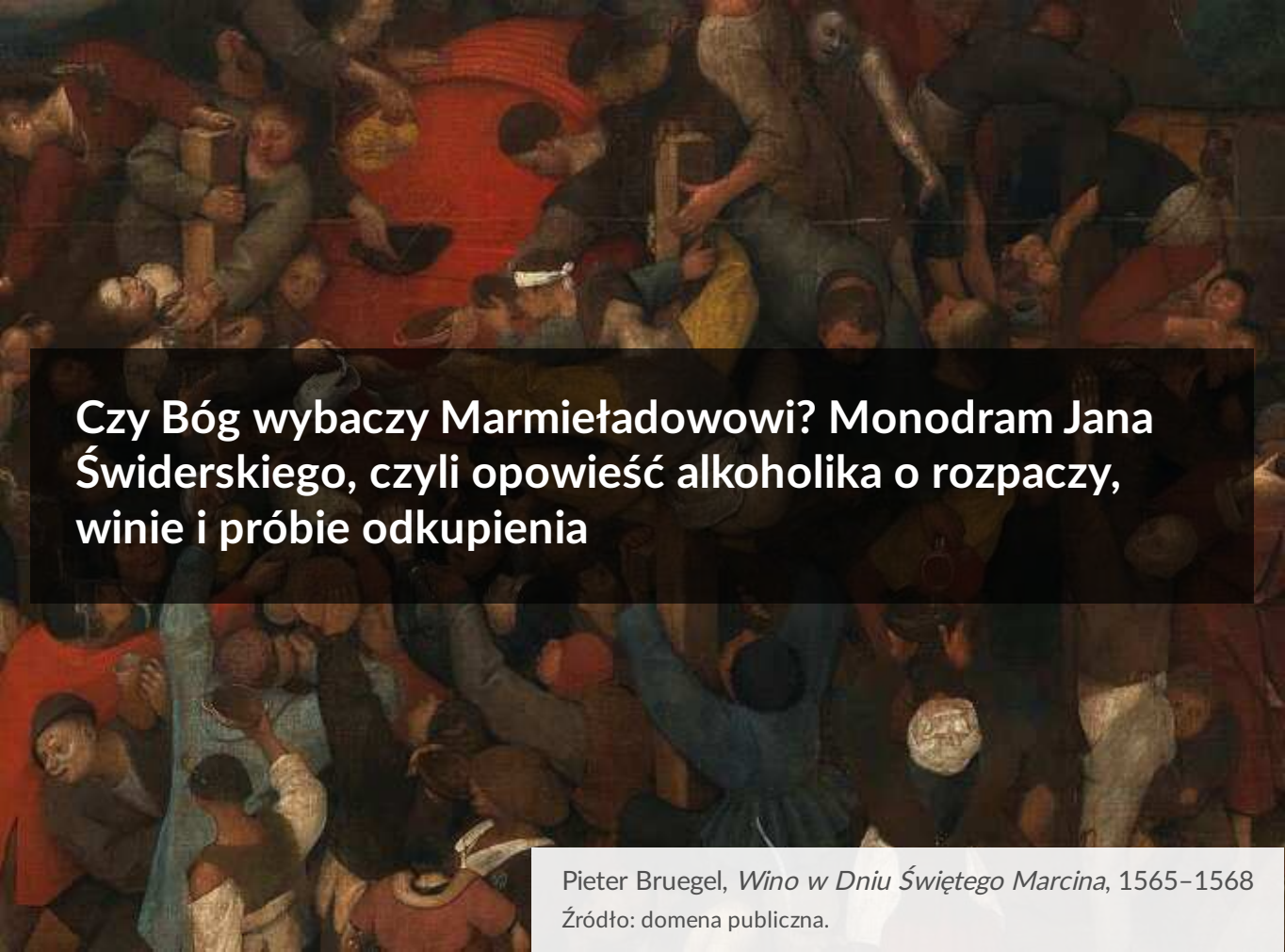

Czy Bóg wybaczy Marmieładowowi? Monodram Jana Świderskiego, czyli opowieść alkoholika o rozpacz, winie i próbie odkupienia

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Jaroszewicz Magdalena, *Apokatastaza w katolickiej teologii współczesnej*, [w:] tegoż, *Praca doktorska z teologii dogmatycznej napisana na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu pod kierunkiem Ks. prof. dr hab. Romana E. Rogowskiego*, Wrocław 2013. Cytat za: dbc.wroc.pl/Content/24359/PDF/doktorat-Jaroszewicz.pdf
- *Marmieładow*, dostępny w internecie: <https://e-teatr.pl/marmieladow-a135805>.
- *Modlitwa o Pogodę Ducha*.
- de Saint Exupery Antoine, *Mały książę*.
- *PSALM 130*.

Czy Bóg wybaczy Marmieładowowi? Monodram Jana Świderskiego, czyli opowieść alkoholika o rozpacz, winie i próbie odkupienia

Pieter Bruegel, *Wino w Dniu Świętego Marcina*, 1565–1568

Źródło: domena publiczna.

Grzech, wina, odkupienie i cierpienie to pojęcia, które łączą ze sobą wiele wątków teologicznych i filozoficznych. Poszukiwanie pociechy w Bogu ludziom wierzącym daje poczucie siły, pomaga zmagać się z własnymi słabościami i wynikłymi z nich grzechami. To właśnie dzięki Stwórcy życie „napędzane” jest nadzieją. Nie ma bowiem większego szczęścia dla chrześcijan, niż pojednanie z Bogiem i nadzieja na życie wieczne. To pojednanie związane jest zaś z wybaczeniem, odpuszczeniem win, rozgrzeszeniem. Staje się ono zatem także formą terapii, nadzieją. Moc wybaczenia, choć w porządku ludzkim niezwykle rzadka, w porządku boskim jest czymś z góry założonym. To zaś daje nadzieję na mniejsze lub większe pozbycie się poczucia winy wobec ludzi, których grzechy dotyczyły.

Marmieładow jest bohaterem upadłym. Przyznaje się do moralnej degrengolady wynikającej z jego pijaństwa. W jego życiu niewiele jest dłuższych okresów trzeźwości, ale i alkohol nie przynosi mu zapomnienia. Jest pijakiem świadomym swego uzależnienia i krzywd, jakie wyrządził nim swoim bliskim. Wpada więc w błędne koło grzechu zaniechania, poddania się, niepodejmowania prób naprawy życiowych błędów i picia, aby w alkoholu znaleźć ból i rozpacz, a tym samym ukarać się za swe występki wobec Boga, rodziny i bliźnich.

Twoje cele

- Dowiesz się, czym są spowiedź i grzech w rozumieniu religijnym.
- Określisz skutki alkoholizmu Marmieładowa i ich wpływ na inne osoby.

- Zrozumiesz przyczyny niemożności wyjścia z choroby alkoholowej.
- Scharakteryzujesz Marmieładowa.
- Dowiesz się, czym jest apokatastaza i dlaczego jest ona fundamentem wiary bohatera.
- Poznasz teksty kultury związane z winą i przebaczeniem.

Uwaga, uczniowie przed lekcją zapoznają się z monodramem Jana Świderskiego *Spowiedź Marmieładowa*.

O aktorze i reżyserze

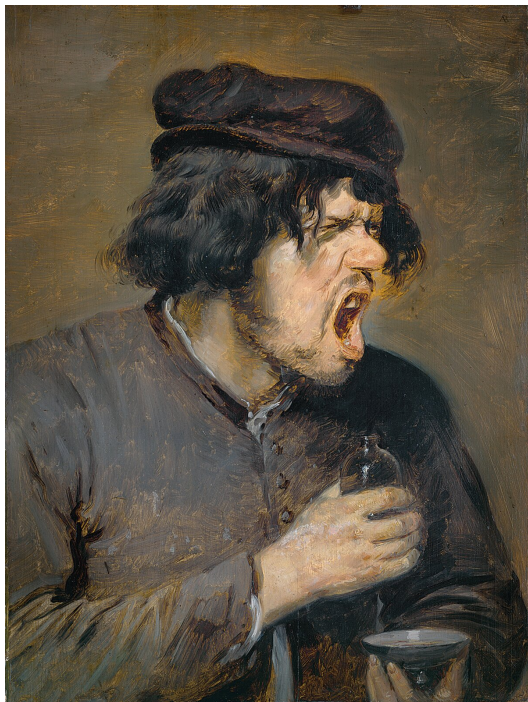
Jan Świderski w roli Cześnika Raptusiewicza w *Zemście* w Teatrze im. Juliusza Osterwy w Lublinie, 1984

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Jan Świderski — urodził się w 1916 roku w Chmielnicy. Był reżyserem, aktorem i [pedagogiem](#). Studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W 1935 roku rozpoczął studia na Wydziale Aktorskim Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej, który ukończył trzy lata później. Od 1946 roku studiował reżyserię, dyplom reżyserski obronił w 1948 roku w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie z siedzibą w Łodzi. Na deskach teatralnych grał od 1944 roku. Do historii teatru przeszły jego role w przedstawieniach: *Uciekła mi przepióreczka* Stefana Żeromskiego, *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego, *Ożenku* Mikołaja Gogola, *Na dnie* Maksyma Gorkiego, *Wujaszku Wani* Antoniego Czechowa, *Krzesłach* Eugene'a Ionesco, *Romulusa Wielkiego* Friedricha Dürrenmatta, *Janie Gabrielu* *Borkmanie* Henryka Ibsena. Występował w Teatrze Polskim, Teatrze Dramatycznym, Teatrze Ateneum w Warszawie. Był reżyserem m.in. *Szkoły żon* Moliera, *Na dnie* Maksyma Gorkiego, *Ślubów panieńskich* i *Pana Geldhaba* Fredry. Był również autorem widowisk Teatru Telewizji, m.in. *Heddy Gabler* i *Dzikiej kaczki* Ibsena. Uczył aktorstwa w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. W 1964 roku został profesorem zwyczajnym. Zmarł w 1988 roku w Warszawie.

Zarys fabuły

Marmieladow to monodram będący fragmentem *Zbrodni i kary*, potocznie określanym jako *Spowiedź*

Adriaen Brouwer, *Gorzki tyk*, ok. 1635
Źródło: domena publiczna.

Marmieladowa lub *Spowiedź pijaka*. Sztuka rozpoczyna się od wprowadzenia kontekstowego fragmentu powieści Fiodora Dostojewskiego czytanego przez reżysera i aktora – Jana Świderskiego. Twórca jest elegancko ubrany i czyta tekst z uwagą, jaką należy obdarzać dzieła mistrzów. Gdy rozpoczyna się monolog właściwy, aktor-reżyser przeistacza się w Marmieladowa. Wykorzystuje cały repertuar gry ciałem, aby oddać jego cierpienie. Bogatą mimiką wygrywa trudne emocje, jakie towarzyszą spowiedzi tego bohatera. Mówi o swej nędzy, upadku, zezwierzęceniu. To właśnie one rysują się na jego twarzy wraz z kolejnymi kwestiami i wypitymi szklankami alkoholu, w którym poszukuje jeszcze większego bólu. Pije bowiem, jakby chciał jeszcze mocniej się upokorzyć i odpokutować, a może nawet odkupić własne grzechy.

Feliks Pęczarski, *Satyra na pijaństwo – scena alegoryczna*, ok. 1850
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

“ Marmieladow

Tę scenę w powieści Fiodora Dostojewskiego zwykło się określać jako spowiedź Marmieladowa: owa wstrząsająca opowieść o słabości i załamaniach człowieka, o próbach podźwignięcia i ponownych upadkach – należy chyba do najbardziej ważkich i sugestywnych scen *Zbrodni i kary*. Wybrał ją, opracował i przedstawił Jan Świderski

w programie „Sceny Monodram”. Zrobił to z całym kunsztem aktorskim na jaki tego znakomitego aktora stać, pokazał tak, jak się pokazuje urywek, czy fragment wielkiego scenicznego dramatu. Z całą siłą ekspresji, z tą osobliwą umiejętnością wcielenia się w postać tak, by słowo przylegało do gestu, zawieszenie głosu do wyrazu oczu, grymasu twarzy. Świderski był Marmieladowem – człowiekiem zagubionym, człowiekiem straconym na zawsze.

Źródło: *Marmieladow*, dostępny w internecie: <https://e-teatr.pl/marmieladow-a135805>.

Słownik

apokatastaza

(gr. *apokatastasis* – ponowne włączenie, odnowienie) ostateczna odnowa całego stworzenia poprzez przywrócenie mu pierwotnej doskonałości i bezgrzeszności lub nawet przewyższenie tego pierwotnego stanu

dezyderat

(łac. *desideratum* – pragnienie) żądanie lub życzenie

psalm

(gr. *psalmós* – śpiew przy akompaniamencie instrumentu strunowego – psalterionu) hebrajska pieśń religijna, która zwykle przybiera formę hymnu modlitewnego

pedagogika

(gr. *paidagogos* – prowadzący dziecko) nauka o celach i metodach wychowania i kształcenia; świadoma i celowa działalność wychowawcza

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj audiobooka, a następnie określ relację człowieka z Bogiem w Psalmie 130.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P9xFGAAka>

Psalm to rodzaj lirycznej pieśni o podniosłym charakterze, która jest formą modlitwy człowieka do Boga. Biblijne psalmy wyrażały przede wszystkim stałość i pewność istnienia Boga, który był dla człowieka oparciem i pomocą. Tradycyjnie psalmy dzieli się na dziękczynne, błagalne, pokutne, prorocze, pochwalne, patriotyczne, żałobne. Psalm 130 ma charakter błagalny.

PSALM 130

Z otchłani grzechu ku Bożemu miłosierdziu

Pieśń stopni.

Z głębokości wołam do Ciebie, Panie,

o Panie, słuchaj głosu mego!

Nakłoń swoich uszu

ku głośnemu błaganiu mojemu!

Jeśli zachowasz pamięć o grzechach, Panie,

Panie, któż się ostoï?

Ale Ty udzielasz przebaczenia,

aby Cię otaczano bojaźnią.

W Panu pokładam nadzieję,

nadzieję żywi moja dusza:

oczekuję na Twe słowo.

Dusza moja oczekuje Pana

bardziej niż strażnicy świtu,

bardziej niż strażnicy świtu.

Niech Izrael wygląda Pana.

U Pana bowiem jest łaskawość

i obfite u Niego odkupienie.

On odkupi Izraela

ze wszystkich jego grzechów.

Polecenie 2

Wskaż fragment Psalmu, który najlepiej oddaje sens *Spowiedzi Marmieładowa*. Możesz przypomnieć sobie wymowę fragmentu *Zbrodni i kary*, słuchając słuchowiska.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P9xFGAAka>

Fiodor Dostojewski

Zbrodnia i kara (fragment)

Marmieładow uderzył się pięścią w czoło, zaciął zęby, zamknął oczy i mocno oparł się łokciem na stole. Leczą po chwili twarz mu się nagle zmieniła; z jakimś udanym kpiarstwem, z wymuszoną beczelnością popatrzył na Raskolnikowa, zaśmiał się i powiedział:

– A dzisiaj byłem u Soni, poprosiłem o gotóweczkę na poprawiny! Che-che-che! (...) Ta oto butelka została nabyta za jej pieniądze. (...) Dała mi trzydzieści kopiejek własną rączką, ostatnie, wszystko, co miała, sam widziałem... Nie powiedziała nic, tylko w

milczeniu przyjrzała mi się... To nie na ziemi, ale tam boleją nad ludźmi w taki sposób, opłakują, a wyrzutów nie robią, nie robią! I tym boleśniej, tym boleśniej, że nie robią wyrzutów!... Trzydzieści kopiejek, tak jest. A przecież i jej samej one teraz potrzebne, nie? Jak pan sądzi, panie mój kochany? Przecie teraz musi dbać o schludność. A schludność, taka, wie pan, specjalna, kosztuje. Rozumie pan? Chociażby te jakieś pomadki, bo i jakże? Halki krochmalone, trzewiczki takie figlarniejsze, żeby można było pokazać nóżkę, kiedy wypadnie przeskakiwać kałużę. A rozumie pan, rozumie, co znaczy taka schludność? Otóż ja, rodzony ojciec, capnąłem te trzydzieści kopiejek na poprawiny w szynku! I piję! I już przepiłem!... Więc któż pożałuje takiego jak ja? hę? Czy pan mnie teraz żałuje, czy nie żałuje? (...)

– Żałować! Za co mnie żałować! – wrzasnął z nagłą Marmieładow wstając z wyciągniętą ręką, w istnym natchnieniu, jak gdyby tylko czekał na te słowa. – Za co mnie żałować, powiadasz? Racja! Mnie żałować nie ma za co! Ukrzyżować mnie trzeba, do krzyża przybić, a nie żałować! Więc ukrzyżuj, sędzio, ukrzyżuj, lecz ukrzyżowawszy pożałuj! A wówczas ja sam przyjdę do ciebie, żebyś mię ukrzyżował, albowiem szukam nie wesela, jeno łez i boleści... Czy ci się zdaje, przekupniu, że ta twoja butelka słodką mi była? Boleści, boleści szukałem na jej dnie, boleści i łez; jakoż znalazłem je, zakosztowałem ich; a pożałuje nas Ten, który ulitował się nad wszystkimi, który wszystkich i wszystko rozumiał. On też jeden jest sędzią. Nastanie dzień i On zapyta: "A gdzie jest córa owa, która macosze złej i suchotniczej, która dziatkom obcym i nieletnim złożyła siebie w ofierze? Gdzie córa owa, która pożałowała rodzica swego ziemskiego, pijanicy nieużytecznego, nie brzydząc się jego zezwierzęcieniem?" I powie: "Przyjdź! Już ci raz odpuściłem... Przebaczyłem ci raz... A i teraz odpuszczone ci są twoje mnogie grzechy, albowiem wieleś umiłowała..." I przebaczy mojej Soni, już wiem, że przebaczy... Odczułem to w sercu moim, gdy u niej był ostatnio... I osądzi wszystkich sprawiedliwie i przebaczy dobrym i złym, wyniosłym i pokornym... A gdy już skończy ze wszystkimi, naonczas przemówi i do nas: "Chodźcie i wy! – powie. Chodźcie, pijaniuteńcy! chodźcie, słabiutcy! chodźcie, zasromani!" I my wszyscy przyjdziemy nie wstydząc się, i staniemy przed Nim. A On powie: "Świnie jesteście! Na obraz i podobieństwo bestii; ale chodźcie i wy też!" Wówczas rzekną mądrzy, rzekną roztropni: "Panie! przecz dopuszczasz tych oto?" A On powie: "Dlatego ich dopuszczam, o mądrzy, dlatego ich dopuszczam, o roztropni, że z nich żaden nie poczytywał siebie nigdy za godnego tej łaski..." I wyciągnie ku nam prawicę swoją, a my przypadniemy... i zapłaczymy... i wszystko zrozumiemy! Wtedy zrozumiemy wszystko!... i wszyscy zrozumiemy... Katarzyna... także zrozumie. Panie, przyjdź królestwo Twoje! Opadł na ławkę, wycieńczony i osłabły, nie patrząc na nikogo, jakby zapomniał o otoczeniu, i głęboko się zadumał. (...)

– Chodźmy, panie – rzekł nagle Marmieladow podnosząc głowę i zwracając się do Raskolnikowa. – Niech pan mnie odprowadzi... Kamienica Kozela, oficyna. Pora... do Katarzyny Iwanowny...

Raskolnikow już dawno miał ochotę wyjść, o tym zaś, żeby mu pomóc, już i sam myślał. Okazało się, że Marmieladow ma nogi daleko słabsze niż język; ciężko się oparł o młodego człowieka. Mieli przejść jakie dwieście, trzysta kroków. Im bliżej domu, tym większy lęk i wstyd ogarniał pijaka.

– Nie Katarzyny Iwanowny boję się teraz (...) ani tego, że mi się wczepi we włosy. Co tam włosy!... furda włosy! Ja ci to mówię. Nawet lepiej, żeby się wczepiła, i wcale nie tego się boję... Boję się... jej oczu... tak... oczu... Wypieków boję się także... i tego... jej oddechu się boję... Widziałeś, jak się oddycha w tej chorobie... przy wzburzonych uczuciach? I boję się jeszcze płaczu dzieci... Bo, uważasz, jeżeli Sonia ich nie nakarmiła, to... już nie wiem! nie wiem! A wytuzowania nie boję się... Wiedz, mój panie, że mi wyżej wspomniane tuzy nie przyczyniają bólu, lecz, owszem, są mi rozkoszą... Życ bez tego nie mogę. Tak jest lepiej... Niech mnie pobije, niech sobie ulży... tak jest lepiej...

Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*, Warszawa 1992, s. 23-25.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Zapoznaj się z definicjami grzechu i spowiedzi. Napisz, dlaczego fragment prozy Dostojewskiego, który przedstawiony został w sztuce *Marmieladow*, nazywany jest często *Spowiedzią Marmieladowa* lub *Spowiedzią pijaka*. Zwróć uwagę, że słuchacz Marmieladowa – Raskolnikow – nie jest osobą duchowną.

Grzech, zło, świadomie oraz dobrowolnie popełnione przez człowieka, wyrażające się w myśli, mowie, czynie, postawie; istotę grzechu, który narusza ustanowiony porządek w odniesieniu do człowieka, społeczeństwa i świata (kosmos), stanowi złamanie nakazu lub zakazu, ustalonego przez Boga, bóstwo, istotę nadnaturalną; treść i zakres pojęcia grzechu kształtowały się różnie w różnych religiach i w różnych społeczeństwach, np. złamanie tabu (w religiach animistycznych), popełnienie czynu niemoralnego (judaizm, chrześcijaństwo, islam); grzech jest obłożony sankcją kary (doczesnej lub pośmiertnej) i wymaga rytualnego i duchowego oczyszczenia; w chrześcijaństwie jest rozumiany jako świadome i dobrowolne sprzeciwienie się woli Boga, które wymaga nawrócenia i pokuty. (Encyklopedia PWN)

Spowiedź, w Kościele katolickim (również prawosławnym, a także niektórych innych Kościołach chrześcijańskich) wyznanie przez penitenta grzechów przed kapłanem (szafarzem) w celu otrzymania rozgrzeszenia (absolucji) w imieniu Boga i Kościoła; spowiedzią nazywa się potocznie jeden z 7 sakramentów – sakrament pokuty, choć jest ona jego częścią. Spowiedź indywidualna znana jest w Kościele rzymskokatolickim od starożytności; obok niej istniała również spowiedź publiczna, w czasie której nie tyle ujawniano grzechy, ile przyznawano się do wykroczeń znanych publicznie; w poł. V w. wymaganie spowiedzi publicznej potępił papież Leon I Wielki; wg soboru trydenckiego wyznanie grzechów wobec kapłana pochodzi z woli samego Jezusa Chrystusa; wg papieża Jana Pawła II (*Reconciliatio et paenitentia*, 1984) spowiedź indywidualna ma wartość spotkania grzesznika z odkupieńczym pośrednictwem Kościoła w osobie szafarza, a także wskazuje na głęboko osobisty wymiar grzechu oraz jego społeczny charakter (grzech jako rana wyrządzona wspólnocie Kościoła). Wyznanie win, przywracające utraconą przez popełnienie zła czystość rytualną, występuje również w niektórych religiach niechrześcijańskich (np. w buddyzmie), nie jest jednak spowiedzią. (Encyklopedia PWN)

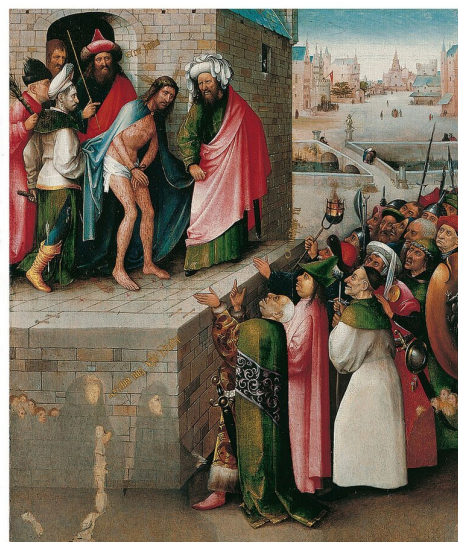
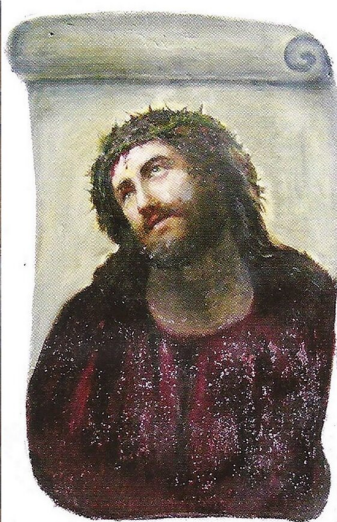
Ćwiczenie 2

W czerwone pola wpisz grzechy, do których w swej spowiedzi przyznaje się Marmieladow. Przy każdym czerwonym polu, w którym wpiszesz grzech, zapisz osoby, wobec których bohater zawinił.

W sztuce *Marmieladow* w monologu głównego bohatera pojawia się zwrot pochodzenia biblijnego: „*Ecce Homo*”, czyli „oto człowiek”. W Piśmie Świętym został on wypowiedziany przez Poncjusza Piłata, który po ubiczowaniu, umęczeniu Jezusa Chrystusa okazał go ludowi żydowskiemu. Od tego zwrotu pochodzi motyw w sztuce sakralnej ukazujący Chrystusa umęczonego w cierniowej koronie. Jest to swego rodzaju symbol poświęcenia i oddania Syna Bożego, gotowego na śmierć za grzechy ludzi. Przeczytaj, w jakim kontekście pojawia się ten zwrot w monologu i napisz, jakiej ofiary dotyczy on w sztuce.

« Gdy córka moja po raz pierwszy wyszła z żółtym biletem i ja także poszedłem wtedy. Gdyż moja córka legitymuje się żółtym biletem. A to nic. To nic. *Ecce Homo*.

Źródła obrazów (od lewej): Albert Chmielowski, *Ecce Homo*, 1881; Elías García Martínez, *Ecce Homo*, ok. 1890; Hieronymus Bosch, *Ecce Homo*, 1480-1490

Źródło: domena publiczna.

Ćwiczenie 4

Dlaczego Marmieladow — nędzarz, zdegenerowany alkoholik oraz człowiek wykształcony jednocześnie — uporczywie próbuje się upić podczas spowiedzi, której dokonuje przed Raskolnikowem? W kolejne warstwy kieliszka wpisz, czego bohater szuka w alkoholu.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 5

Zawarta w monodramie *Spowiedź Marmieładowa* przed Raskolnikowem ma mieć charakter oczyszczający, ale i błagalny. Siemion błaga w niej o litość, zrozumienie i współczucie. Przypomnij sobie treść opowieści Marmieładowa i wypisz jego najważniejsze elementy w formie rachunku sumienia.

RODZINA

STOSUNEK DO RODZINY

PROBLEMY ŻYCIOWE

POWODY DO WSTYDU

CELE I MARZENIA

POWODY DO DUMY

ŻYCIOWE UPADKI

STOSUNEK DO ŻYCIA

STOSUNEK DO BOGA

Zapoznaj się z krótkim fragmentem rozprawy doktorskiej *Apokatastaza w katolickiej teologii współczesnej*. W wyznaczone części ryby wpisz, czym dla Marmieladowa jest wiara w apokatastazę.

((Magdalena Jaroszewicz

Apokatastaza w katolickiej teologii współczesnej

Problem apokatastazy – kontrowersyjny i poruszający od wieków serca i umysły licznych teologów, filozofów, pisarzy, mistyków i poetów, należy do dwóch traktatów teologii dogmatycznej: soteriologii i eschatologii. Jest to rzeczywiście problem – teologiczny i filozoficzny – na którym połamano sobie zęby wielu wybitnych myślicieli. Przez minione stulecia głównym motywem w nauczaniu o „rzeczach ostatecznych” był sąd i lęk przed nim. Już od czasów Augustyna, radosne, wczesnochrześcijańskie Maranatha zaczęło przechodzić w pełne lęku oczekiwanie śmierci i sądu, zwłaszcza na chrześcijańskim Zachodzie. Na Wschodzie tonacja eschatologii była mniej minorowa, a na pewno bardziej nasiąknięta poczuciem tajemnicy. Obecnie, na szczęście, we współczesnej eschatologii chrześcijańskiej, wydaje się dominować klimat nadziei, który czyni ją bardziej zbliżoną do refleksji o sytuacjach ostatecznych w czasach apostolskich i krótko po nich. Ta powszechna woła zbawcza Boga, wyrażona w zdaniu „Bóg pragnie, aby wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2,4), ma zasadnicze znaczenie dla widzenia i głoszenia prawd eschatologicznych. Centralnym punktem tego traktatu dogmatycznego jest postanowienie Boga, aby cały stworzony świat wraz z człowiekiem przy końcu dziejów włączyć w swoje Boskie, nieskończone życie.

Źródło: Magdalena Jaroszewicz, *Apokatastaza w katolickiej teologii współczesnej*, [w:] tegoż, *Praca doktorska z teologii dogmatycznej napisana na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu pod kierunkiem Ks. prof. dr hab. Romana E. Rogowskiego*, Wrocław 2013, s. 21. Cytat za: dbc.wroc.pl/Content/24359/PDF/doktorat-Jaroszewicz.pdf

Dezyderata to poemat amerykańskiego prawnika i pisarza Maxa Erhmanna. Powstał prawdopodobnie w latach 20. XX wieku. Zawiera on wskazówki dla ludzi wierzących w Boga dotyczące dobrego życia. Współcześnie jest to tekst popularny w środowiskach osób zmagających się z uzależnieniami, w szczególności w kołach anonimowych alkoholików. Zaznacz w poemacie fragmenty, które mogłyby być bliskie Marmieladowowi zmagającemu się z uzależnieniem od alkoholu.

 czerwony

DEZYDERATA

Krocz spokojnie wśród zgiełku i pośpiechu – pamiętaj, jaki pokój może być w ciszy. Tak dalece, jak to możliwe, nie wyrzekając się siebie,

bądź w dobrych stosunkach z innymi ludźmi. Prawdę swą głoś spokojnie i jasno, słuchaj też tego, co mówią inni, nawet głupcy i ignoranci, oni też mają swoją opowieść. Jeśli porównujesz się z innymi, możesz stać się próżny lub zgorzkniały, albowiem zawsze będą lepsi i gorsi od ciebie.

Ciesz się zarówno swymi osiągnięciami jak i planami.

Wykonuj z sercem swą pracę, jakakolwiek by była skromna.

Jest ona trwałą wartością w zmiennych kolejach losu. Zachowaj ostrożność w swych przedsięwzięciach, świat bowiem pełen jest oszustwa. Lecz niech ci to nie przesłania prawdziwej cnoty,

wielu ludzi dąży do wzniosłych ideałów i wszędzie życie pełne jest heroizmu.

Bądź sobą, a zwłaszcza nie zwalczaj uczuć:

nie bądź cyniczny wobec miłości, albowiem w obliczu wszelkiej oschłości i rozczarowań jest ona wieczna jak trawa. Przyjmij pogodnie to, co lata niosą, bez goryczy wyrzekając się przymiotów młodości.

Rozwijaj siłę ducha, by w nagłym nieszczęściu mogła być tarczą dla ciebie. Lecz nie dręcz się tworam wyobraźni. Wiele obaw rodzi się ze znużenia i samotności.

Jesteś dzieckiem wszechświata, nie mniej niż gwiazdy i drzewa, masz prawo być tutaj i czy jest to dla ciebie jasne czy nie, nie wątp, że wszechświat jest taki, jaki być powinien.

Tak więc bądź w pokoju z Bogiem, cokolwiek myślisz i czymkolwiek się zajmujesz i jakiekolwiek są twe pragnienia: w zgiełku ulicznym, zamęcie życia, zachowaj pokój ze swą duszą. Z całym swym zakłamaniem, znojem i rozwianymi marzeniami ciągle jeszcze ten świat jest piękny.

Bądź uważny, staraj się być szczęśliwy.

Inną modlitwą popularną wśród osób uzależnionych jest *Modlitwa o pogodę ducha*. Jej autorem jest amerykański teolog i etyk protestancki Reinhold Niebuhr. Po raz pierwszy została ona opublikowana w latach 30. XX wieku. W odniesieniu do przywołanej modlitwy, poematu z ćwiczenia poprzedniego i *Spowiedzi Marmieladowa* napisz jednym słowem, co sprawia, że modlitwy te są popularne wśród osób uzależnionych.

“ *Modlitwa o Pogodę Ducha*

Boże,
użycz mi pogody ducha,
abym godził się z tym,
czego nie mogę zmienić.
Odwagi, abym zmieniał to,
co mogę zmienić.
I mądrości, abym odróżniał jedno od drugiego.

Pozwól mi co dzień
Żyć tylko jednym dniem
i czerpać radość z chwili, która trwa;
i w trudnych doświadczeniach losu ujrzeć
drogę wiodącą do spokoju;
i przyjąć – jak Ty to uczyniłeś
– ten grzeszny świat takim,
Jakim on naprawdę jest,
a nie takim, jak ja chciałbym go widzieć;
i ufać, że jeśli posłusznie poddam się Twojej woli,
to wszystko będzie jak należy.
Tak, bym w tym życiu osiągnął umiarkowane szczęście,
a w życiu przyszłym, u twego boku, na wieki posiadał
szczęśliwość nieskończoną.

Ćwiczenie 9

Spowiedź Marmieladowa w ujęciu Dostojewskiego, a za nim Świderskiego, ma charakter moralizatorski. Wypisz trzy elementy, do których zachęcają twórcy, i trzy, przed którymi starają się przestrzec odbiorców.

Zachęta do:	Przestroga przed:

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Czy Bóg wybaczy Marmieladowowi? Monodram Jana Świderskiego, czyli opowieść alkoholika o rozpacz, winie i próbie odkupienia

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

VI. Rozwijanie krytycznego myślenia i sprawności logicznych poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych.

Zakres rozszerzony

II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką.

V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozważa, czym są spowiedź i grzech w rozumieniu religijnym;
- określa skutki alkoholizmu Marmieladowa i ich wpływ na inne osoby;
- rozumie przyczyny niemożności wyjścia z choroby alkoholowej Marmieladowa;
- charakteryzuje postać Marmieladowa;
- wyjaśnia, czym jest apokatastaza i dlaczego jest ona fundamentem wiary bohatera;
- wykorzystuje w pracy na lekcji teksty kultury związane z winą i przebaczeniem.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Czy Bóg wybaczy Marmieladowowi? Monodram Jana Świderskiego, czyli opowieść alkoholika o rozpaczach, winie i próbie odkupienia”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się przed zajęciami z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i rozwiązanie ćwiczenia nr 1 z sekcji „Sprawdź się”.
2. Uczniowie przed lekcją zapoznają się z monodramem Jana Świderskiego *Spowiedź Marmieladowa* lub ze słuchowiskiem o takim samym tytule. Lekcję można połączyć międzyprzedmiotowo z omówieniem lektury *Zbrodnia i kara* Fiodora Dostojewskiego.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i wyświetla na tablicy temat i cele lekcji. Prosi uczniów, by na podstawie wiadomości zdobytych przed lekcją zaproponowali kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, po wyświetleniu dostępnego w panelu użytkownika raportu, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, którzy uczestnicy zajęć zapoznali się z udostępnionym przed lekcją e-materiałem. Jeśli

większość uczniów nie przeczytała tekstu, nauczyciel inicjuje rozmowę kierowaną wprowadzającą w temat.

3. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: komu i czym zawinił Marmieladow?

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu zawartego w sekcji „Przeczytaj”, jeśli nauczyciel – na podstawie raportu na platformie – uważa, że przygotowanie uczniów jest wystarczające, może pominąć tę czynność. Uczniowie indywidualnie zapisują pięć najważniejszych ich zdaniem kwestii poruszanych w tekście. Następnie w parach porównują swoje wybory. Nauczyciel prosi wybrane pary o podsumowanie swojej pracy.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Audiobook”. Odczytanie polecenia do multimedium: *Wskaż fragment Psalmu 130, który najlepiej oddaje sens Spowiedzi Marmieladowa*. Wspólna praca całego zespołu klasowego nad odpowiedziami.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Nauczyciel wyświetla na tablicy ćwiczenie nr 2. Uczniowie w zespołach dwuosobowych wspólnie rozwiązują zadanie. Omówienie odpowiedzi na forum klasy.
4. Następne ćwiczenie nr 4, wyświetlone przez nauczyciela na tablicy, uczniowie rozwiązują w grupach 4-osobowych. Po jego wykonaniu i uzgodnieniu przez każdą grupę wspólnego oraz jednoznacznego wyboru następuje omówienie rezultatów na forum klasy.
5. Ostatnie ćwiczenie nr 5 nauczyciel wyświetla uczniom za pomocą tablicy lub rzutnika. Uczniowie pracują w grupach lub całym zespołem klasowym, ustalając prawidłową odpowiedź. Nauczyciel prosi wybranego ucznia o uzasadnienie odpowiedzi. W razie potrzeby zaprasza pozostałych uczniów do dyskusji.

Faza podsumowująca:

1. Zalogowany na platformę nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. Każdy uczeń ma dokończyć zdanie, odwołując się do wyświetlonych treści: *Zaczynam się zastanawiać...*
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie rozwiązują ćwiczenia 3 oraz od 6 do 8 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- Grzybowski J. i inni, *Sposób na filozofię. Kluczowe zagadnienia z dydaktyki przedmiotowej*, Warszawa 2016.

- *Filozofia w szkole. Współczesne dylematy i wyzwania etyczne*, t. 6, red. B. Burlikowski i W. Rechlewicz, Kielce 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.